

FRÁSÖGN

*af fundum Vestnorræna ráðsins á 71. Norðurlandaráðsþingi í Stokkhólmi
29.–30. október 2019.*

Af hálfu Íslandsdeildar sótti þingið Guðjón S. Brjánsson, formaður, auk Bylgju Árnadóttur ritara. Auk þátttöku í Norðurlandaráðsþingi átti forsætisnefnd Vestnorræna ráðsins fundi með fulltrúum forsætisnefndar Norðurlandaráðs sem og vestnorrænum samstarfsráðherrum Norðurlanda og vestnorrænum menningarmálaráðherrum. Einnig var haldinn undirbúningsfundur fyrir þessa fundi. Af hálfu landsdeildar Færeyja sótti fundinn Henrik Old, formaður færeysku landsdeildarinnar, en enginn fulltrúi kom frá grænlenku landsdeildinni.

Guðjón S. Brjánsson, formaður Vestnorræna ráðsins, flutti ræðu á þinginu fyrir hönd ráðsins undir umræðulið um alþjóðlega samvinnu. Hann þakkaði fyrir gott samstarf við Norðurlandarád og bauð þátttakendum Norðurlandaráðsþings á ráðstefnu Vestnorræna ráðsins í janúar 2020. Á ráðstefnunni yrði sjónum beint að tungumálum vestnorrænu landanna og hvernig eigi að varðveita þau og styrkja. Guðjón benti á að smáum tungumálum um allan heim væri ógnað og að Íslendingar, Færeyingar og Grænendingar þekktu vel áskoranirnar við að tryggja að móðurmálið væri notað virkt á öllum sviðum samfélagsins. Hann sagði vestnorrænu löndin finna vel fyrir áhrifum aukinna átaka á alþjóðlegum vettvangi. Hins vegar væri það á Norðurlöndum sem einna mest traust ríkti milli fólks, „hið norræna gull“ eins og það hefði verið kallað í nýlegri skýrslu á vegum norrænu ráðherranefndarinnar. Þessa auðlind þyrftu Norðurlandabúar að rækta og meta að verðleikum.

Vestnorræna ráðið fundaði með menningarmálaráðherrum Vestur-Norðurlanda, þeim Lilju Alfreðsdóttur, mennta- og menningarmálaráðherra, Jenis av Rana, ráðherra utanríkis- og menntamála í Færeyjum, og Ane Lone Bagger, ráðherra utanríkis- og menntamála á Grænlandi. Guðjón S. Brjánsson opnaði fundinn og bauð ráðherrunum til þátttöku á þemaráðstefnu Vestnorræna ráðsins í janúar 2020. Hann sagði ráðsmeðlimi vilja taka þátt í og skapa aukna umræðu um þær áskoranir sem vestnorrænu tungumálin stæðu frammi fyrir. Hann þakkaði Lilju Alfreðsdóttur, mennta- og menningarmálaráðherra, fyrir þátttöku hennar í málstofu ráðsins um þetta efni á Hringborði norðurslóða (e. Arctic Circle) í Reykjavík í október. Guðjón vakti einnig athygli á ályktun ráðsins frá árinu 2018 sem hvetur stjórnvöld til að setja á fót vinnuhóp um verndun tungumálanna í stafrænum heimi. Lilja Alfreðsdóttir þakkaði fyrir boðið og sagðist gjarnan vilja kynna aðgerðaáætlun íslenskra stjórnvalda um eflingu íslenskunnar. Þar væri áhersla lögð á að styrkja íslenskuna og styðja við notkun hennar á öllum sviðum, ekki hvað síst í bókmenntum, kvikmyndum, viðskiptum og í stafrænum heimi. Á fundinum undirrituðu ráðherrarnir ásamt Guðjóni, fyrir hönd Vestnorræna ráðsins, nýjan samstarfssamning um barna- og unglingsbókmenntaverðlaun ráðsins.

Forsætisnefnd Vestnorræna ráðsins átti fund með vestnorrænum samstarfsráðherrum Norðurlanda. Til fundarins komu Sigurður Ingi Jóhannsson, samstarfsráðherra Norðurlanda á Íslandi, Kaj Leo Holm Johannesen, samstarfsráðherra Færeyinga, og Vittus Qujaukitsoq, samstarfsráðherra Grænlandinga. Guðjón S. Brjánsson þakkaði ráðherrunum og skrifstofum þeirra fyrir greinargerðir ríkisstjórnanna til Vestnorræna ráðsins um framfylgd ályktana ráðsins. Henrik Old kynnti stuttlega nýjar ályktanir Vestnorræna ráðsins sem samþykktar voru á ársfundi ráðsins á Grænlandi í október. Í annarri ályktuninni væru ríkisstjórnir Vestur-Norðurlanda hvattar til að koma á fót vestnorrænum umhverfisverðlaunum hafsins. Verðlaunin skyldi veita einstaklingum, fyrirtækjum, samtökum eða stofnunum sem ynnu að umhverfisvernd eða sjálfbærri nýtingu auðlinda hafsins. Í annarri ályktuninni væri kallað eftir ódýrari fargjöldum milli Vestur-Norðurlanda fyrir ungmenni. Þannig mætti auka samskipti ungs fólks á svæðinu og stuðla að aukinni samvinnu. Sigurður Ingi benti á að mikil áhersla væri lögð á vestnorrænt samstarf í

stjórnarsáttmála íslensku ríkisstjórnarinnar. Til dæmis hefðu Íslendingar lagt sig fram um að flétta sjónarmið Grænlandinga og Færeyinga inn í formennskuáætlun sína í norrænu ráðherranefndinni. Sérstaklega væri ánægjulegt að tekist hefði að tryggja fjármögnun til að vinna þróunaráætlun um Norður-Atlantshaf (NAUST). Taldi hann að sjónarmið Vestur-Norðurlanda hefðu öðlast aukinn skilning innan Norðurlandaráðs á þessu tímabili. Vittus Qujaukitsoq tók undir þetta og sagði Norðurlöndin yfirleitt einblína á samskipti við Evrópusambandið og lönd til austurs og suðurs. Með íslensku formenskunni í norrænu ráðherranefndinni hefðu löndin hins vegar beint sjónum sínum í auknum mæli til vesturs. Hann sagði mikilvægt að Vestur-Norðurlönd stilltu saman strengi sína og ynnu saman að framgangi sinna hagsmunamála innan Norðurlandaráðs. Hann sagði stuttlega frá þeim verkefnum sem Grænlandingar myndu leiða í tíð formennsku Dana í ráðherranefndinni. Áhersla yrði lögð á sjálfbærar veiðar og aukna verðmætasköpun í nýtingu sjávarafurða. Kaj Leo Holm Johannesen lýsti áhuga á að koma á vestnorrænu samstarfi um rannsóknir á plastmengun í hafi og sjávarlífverum. Hann sagði endurnýjun fríverslunarsamnings milli Íslands og Færeyja vera forgangsmál og velti upp þeirri hugmynd að vinna að þríhliða samningi milli Vestur-Norðurlanda. Samstarfsráðherrarnir lýstu einnig áhuga á að halda formlega fundi sín á milli til að ræða ályktanir Vestnorræna ráðsins og framfylgd þeirra.

Á fundi Vestnorræna ráðsins með forsætisnefnd Norðurlandaráðs var rætt um samstarf ráðanna tveggja, vestnorræn tungumál, umhverfismál á norðurslóðum og aukinn áhuga stórveldanna á Vestur-Norðurlöndum. Gunilla Carlsson, varaforseti Norðurlandaráðs, stýrði fundi og lýsti ánægju forsætisnefndar með samvinnuna við Vestnorræna ráðið. Hún harmaði það að enginn meðlimur forsætisnefndar hefði getað sótt ársfund Vestnorræna ráðsins en það hefði verið erfitt vegna undirbúnings undir Norðurlandaráðsþing. Guðjón S. Brjánsson sagði stuttlega frá nýafstöðnum ársfundi Vestnorræna ráðsins á Grænlandi og bauð fulltrúa Norðurlandaráðs til þemaráðstefnu ráðsins í janúar. Á yfirstandandi starfsári legði Vestnorræna ráðið áherslu á umræðu um stöðu vestnorrænu tungumálanna. Mikilvægt væri að standa vörð um þessi tungumál sem örfáir töluðu og hindra það að enskan tæki hreinlega yfir. Fundarmenn voru sammála um að samstarfssamningur Norðurlandaráðs og Vestnorræna ráðsins væri góð undirstaða samstarfsins og óþarft væri að endurskoða hann. Britt Lundberg, þingkona frá Álandseyjum, tilkynnti fundarmönnum um fyrirhugað brotthvarf sitt úr stjórn málum og þakkaði fyrir samstarfið við Vestnorræna ráðið. Hún sagði augljóst af umræðum á ráðstefnu Vestnorræna ráðsins í Reykjavík í janúar að þyngdarpunkturinn í alþjóðastjórn málum væri að færast á norðurslóðir. Í norðri væru loftslagsbreytingar sýnilegastar og mikilvægast væri að sýna virðingu fyrir svæðinu og standa vörð um það. Guðjón sagði Vestur-Norðurlönd vera uggandi yfir auknum skipaferðum um svæðið, sérstaklega vegna hættunnar á umhverfisslysum. Svæðið væri viðkvæmt og þyldi ekki ótakmarkaða umferð. Ráðsmeðlimir fylgdust vel með áhrifum loftslagsbreytinga, þ.m.t. á siglingar og súrnun sjávar. Henrik Old sagðist varla geta til þess hugsað að stórfellt umhverfisslys yrði á norðurslóðum því afleiðingarnar yrðu gríðarlegar. Auk þess væri viðbragðsgeta landanna ófullnægjandi til að takast á við stórfelldar björgunaraðgerðir. Í ljósi þess yrði að gera þá kröfu að stór skemmtiferðaskip ferðuðust um svæðið tvö og tvö svo þau gætu veitt aðstoð ef eitthvað kæmi upp á. Talsvert var rætt um stöðu Grænlands í ljósi áhuga bæði Bandaríkjamanna og Kínverja á landinu síðustu misserin. Henrik Old sagði það stórt verkefni Norðurlandanna allra að hvetja Grænlandinga til að vinna með þeim. Bandaríkjamenn væru mjög áhugasamir um landið og Grænlandingar stæðu frammi fyrir gríðarlegum áskorunum þegar kæmi að samgöngum. Í raun hefðu vanhugsuð ummæli Bandaríkjaforseta um möguleg kaup á Grænlandi verið til góðs því þau hefðu vakið Grænlandinga til umhugsunar.

Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar Vestnorræna ráðsins og á vefsvæðinu www.vestnordisk.is.